

Appendix

De duurzaamheidskubus

In dit hoofdstuk zijn verschillende voorbeelden besproken van operationalisering van het begrip 'duurzame ontwikkeling'. Wat bij deze voorbeelden opvalt is de prominente plaats die grafische voorstellingen van het begrip innemen. Dat geldt met name voor het 'driehoeksmodel' van ICIS en Telos, maar ook voor de 'duurzaamheidspiramide' van het RIVM. In beide voorstellingen staan de drie domeinen (ecologisch, economisch, sociaal-cultureel) en hun onderlinge verhouding centraal. In het 'driehoeksmodel' staan de domeinen voor drie vormen van maatschappelijk kapitaal, die kunnen krimpen of groeien, al dan niet ten koste van elkaar. In de 'duurzaamheidspiramide' worden de domeinen geplaatst in de context van doelen en middelen.

Naast aandacht voor de verschillende domeinen van duurzame ontwikkeling, is aandacht voor de *temporele en ruimtelijke dimensie* een belangrijk aspect van het concept. Dit om afwenteling van milieu-, economische- of sociale lasten naar de toekomst of naar elders te voorkómen. Deze dimensies komen in het 'driehoeksmodel' en de 'duurzaamheidspiramide' niet of nauwelijks in beeld. Beide grafische voorstellingen pretenderen wellicht ook niet een volledige weergave van het concept 'duurzame ontwikkeling' te zijn, maar door hun prominente plaats is het risico niet denkbeeldig dat de ontbrekende dimensies letterlijk en figuurlijk uit beeld raken. Dat geldt met name voor de ontwikkelingen 'elders en later'.

In de Nationale Strategie voor Duurzame Ontwikkeling heeft de Nederlandse overheid een '*afwegingsmatrix*' gepresenteerd (tabel 2.6). Deze matrix is bedoeld als hulpmiddel om 'duurzame ontwikkeling' in beleid te integreren. Ze kan dienen als checklist bij besluitvorming om afwegingen in beeld te brengen en om na te gaan of er geen ongewenste afwenteling plaatsvindt. De afwegingsmatrix vond brede steun onder maatschappelijke groeperingen (NSDO, 2002), en vormt in het nationale actieprogramma ook het kader waarmee het 'duurzaamheidsgehalte' van allerhande programma's en projecten in kaart wordt gebracht (Anonymus, 2003).

TABEL 2.6 De afwegingsmatrix

<i>samenhang bevorderen met het oog op</i>	<i>economische aspecten</i>	<i>sociaal-culturele aspecten</i>	<i>ecologische aspecten</i>
hier en nu			
daar			
later			

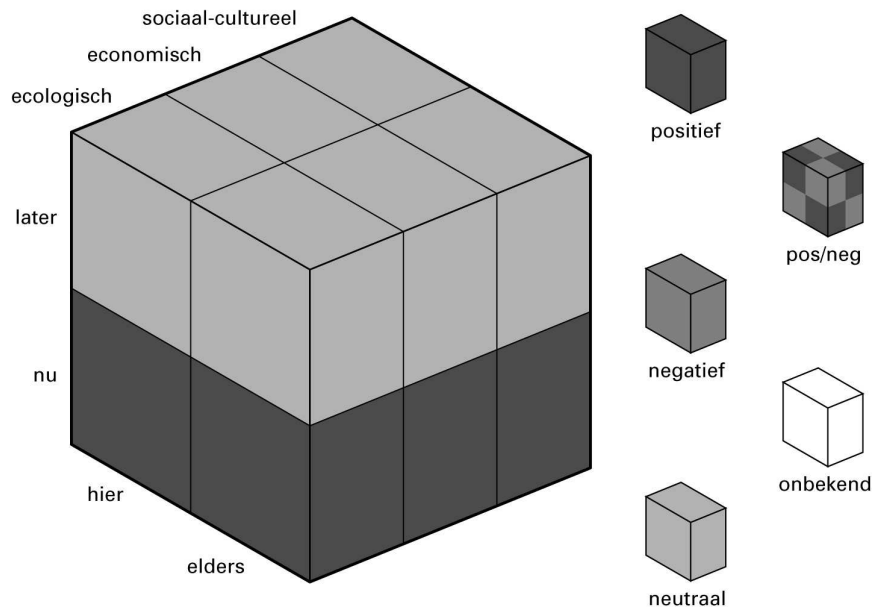
(Bron: NSDO, 2002)

Op grond van deze afwegingsmatrix presenteren we nu een grafische voorstelling waarin de verschillende domeinen van duurzame ontwikkeling nadrukkelijk worden betrokken op de dimensies *tijd* en *ruimte*. Die voorstelling noemen we de 'duurzaamheidskubus'. In de kubus geven we géén kapitalen, stromen of afhankelijkheden tussen de domeinen van duurzame ontwikkeling weer, maar willen we vooral de complexiteit van de *afwegingskwestie* rond duurzame ontwikkeling in beeld brengen.

In de 'duurzaamheidskubus' worden drie assen op elkaar betrokken:

- *Tijd*: nu, later
- *Ruimte*: hier, elders
- *Domeinen*: ecologisch, economisch, sociaal-cultureel

Een bepaalde ontwikkeling of voorgenomen beleid kan nu in de kubus worden weergegeven naar ingeschat *effect*: positief, negatief, een combinatie van positieve en negatieve effecten, neutraal, of onbekend. In de ideale situatie krijgen we in de duurzaamheidskubus op alle domeinen positieve effecten in het 'nu', voor de huidige generatie. De belangen van de toekomstige generaties worden daarbij niet geschaad, dus voor 'later' zijn de effecten minimaal neutraal, en zeker niet negatief (figuur 2.8).

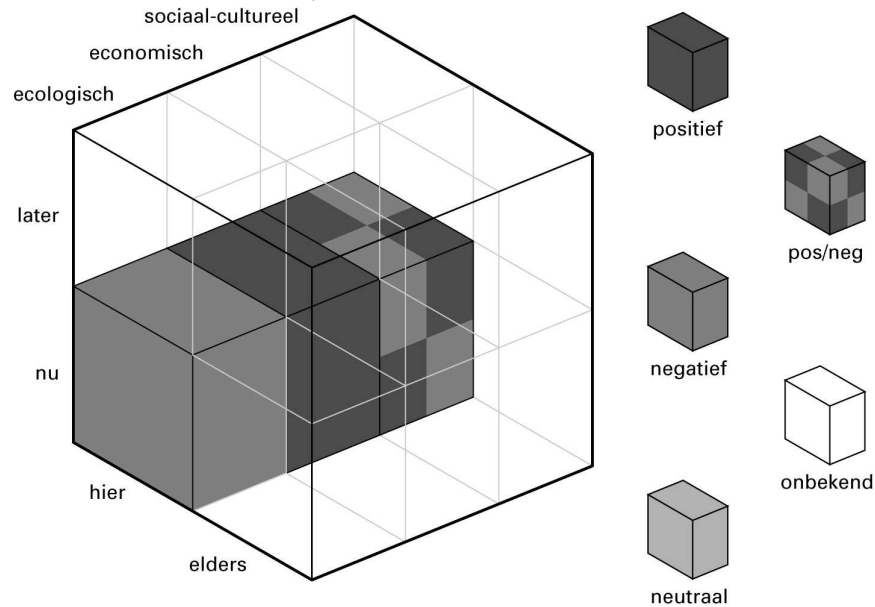
FIGUUR 2.8 Duurzaamheidskubus: 'duurzame ontwikkeling'

We willen nu de duurzaamheidskubus illustreren aan de hand van de casus van het *Europese suikerbeleid*. Een tweetal krantenartikelen (opgenomen als bijlage) geven daarbij een indruk van de onzekerheid omtrent de effecten en de scherpe belangenstellingen.

Het Europese suikerbeleid

Suiker wordt gewonnen uit suikerbieten of suikerriet. Suikerbieten worden verbouwd in gematigde streken, suikerriet in de tropen. De Europese Unie (EU) is een grote producent van bietsuiker, landen als Brazilië en Thailand, maar ook Australië zijn grote producenten van rietsuiker. De productiekosten van rietsuiker liggen door gunstiger groeiomstandigheden en lagere loonkosten ruim onder die van bietsuiker. Sinds jaar en dag beschermt de EU de eigen suikersector tegen de veel goedkopere rietsuiker van de wereldmarkt door hoge invoerheffingen en exportsubsidies. Anno 2005 staat dit beleid echter volop ter discussie. Met name de WTO (World Trade Organization) oefent druk uit om dit soort verstoringen van de wereldhandel op te heffen, maar ook tal van organisaties die zich sterk maken voor mondiale duurzame ontwikkeling pleiten al lang voor afschaffing van de invoerbepalingen door de EU op rietsuiker. Hun belangrijkste argument is dat het huidige EU-beleid de ontwikkeling van een succesvolle suikerproductie in armere landen onmogelijk maakt, omdat deze landen niet naar de EU kunnen importeren en doordat de EU bovendien de wereldmarkt prijs voor suiker kunstmatig laag houdt door het gesubsidieerd afzetten van overschotten. Voor heel wat ontwikkelingslanden zou juist rietsuiker een geschikt exportproduct kunnen zijn en zodoende kunnen fungeren als motor voor verdere ontwikkeling en welvaart.

Door het weghalen van de importbelemmeringen voor suiker en het afschaffen van de exportsubsidies zou de EU dus positief kunnen bijdragen aan duurzame ontwikkeling. Laten we aan de hand van de duurzaamheidskubus eens nagaan wat de effecten van een dergelijke beslissing (zouden kunnen) zijn, en die weergeven in de kubus. Daarbij dient dus niet alleen gekeken te worden naar de directe, plaatselijke effecten op ecologisch, economisch en sociaal-cultureel gebied, maar ook naar de gevolgen op deze terreinen op de lange termijn en in andere landen of werelddelen. In de bespreking van de effecten wordt achtereenvolgens een onderscheid gemaakt in 'hier en nu', 'elders en nu', 'hier en later' en 'elders & later'.

FIGUUR 2.9 Duurzaamheidskubus: effecten van Europees suikerbeleid 'hier en nu'

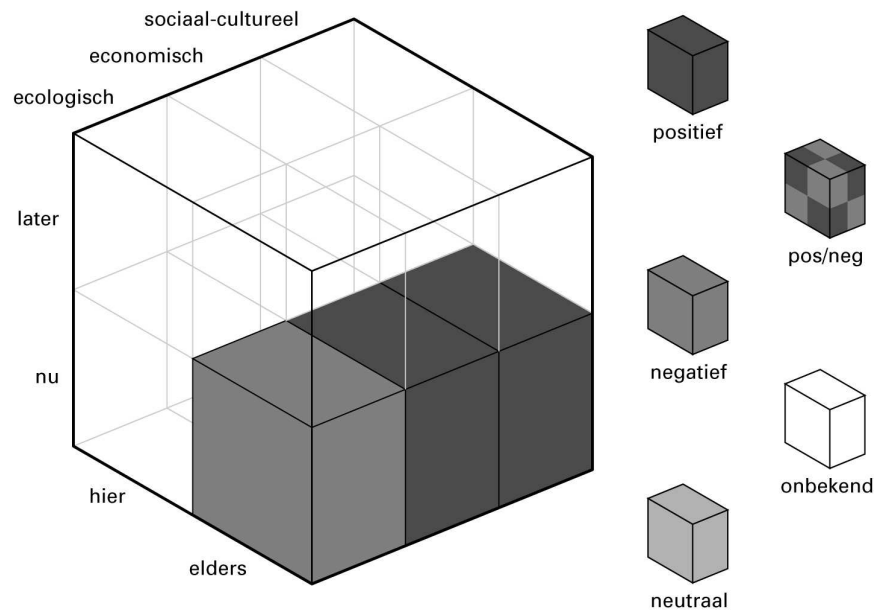
Effecten 'hier en nu'

- *ecologisch*: De ecologische effecten zullen in Europa in eerste instantie negatief zijn. Suikerbiet is een belangrijk gewas in de vruchtwisseling met granen en aardappelen. Als de teelt van suikerbieten niet langer rendabel is en uit de vruchtwisseling verdwijnt zal het sneller achter elkaar telen van aardappelen de noodzaak van een hoger bestrijdingsmiddelengebruik met zich mee brengen. Een rendabel alternatief gewas dat de plaats van suikerbiet in de rotatie kan innemen is nog altijd niet gevonden. De milieubelasting van de suikerbietenteelt zelf neemt al jaren af en is inmiddels relatief klein.

- *economisch*: De maatregelen zullen voor akkerbouwers en werknemers in de suikerverwerkende industrie negatief uitpakken. Door de toevloed van goedkoop geïmporteerde rietsuiker zal de prijs van bietsuiker dalen en zullen de bietenfabrieken veel minder aanbod krijgen. Met als directe gevolgen: lagere inkomens voor de boeren en ontslag voor fabrieksarbeiders. Voor de consument zou er een positief effect kunnen zijn in de vorm van lagere prijzen voor suiker en

suikerhoudende producten. Volgens de berekening is dat voordeel in absolute termen overigens marginaal.

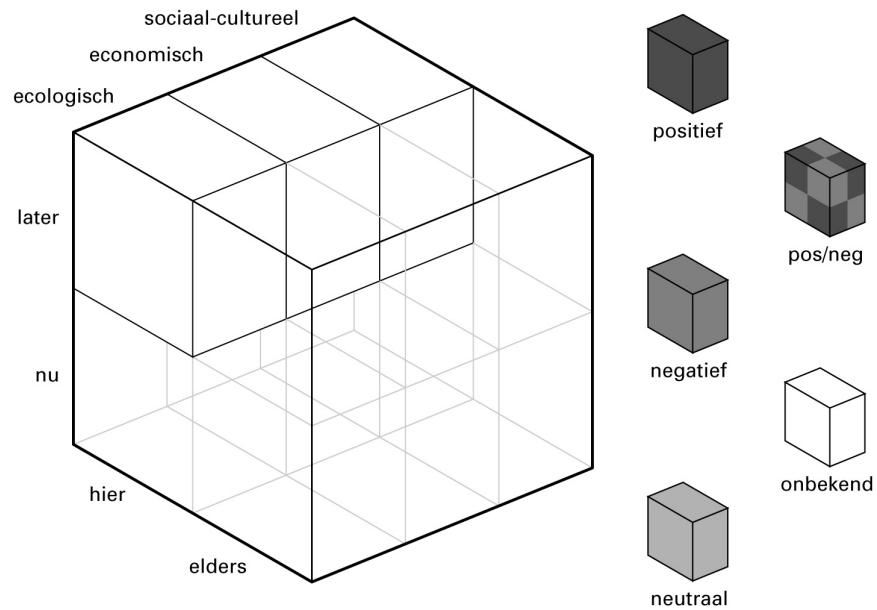
- *sociaal-cultureel*: De sociaal-culturele omstandigheden op het platteland zullen verslechteren als gevolg van de lagere verdienen voor de boeren en de werkloosheid onder fabrieksarbeiders. Het financiële draagvlak voor tal van voorzieningen wordt immers kleiner. Voor vooral de stedelijke EU-burgers kan een positief effect verwacht worden in de vorm van een grotere morele tevredenheid. Het EU-handelsbeleid is immers rechtvaardiger geworden.

FIGUUR 2.10 Duurzaamheidskubus: effecten van Europees suikerbeleid 'elders en nu'

Effecten 'elders en nu'

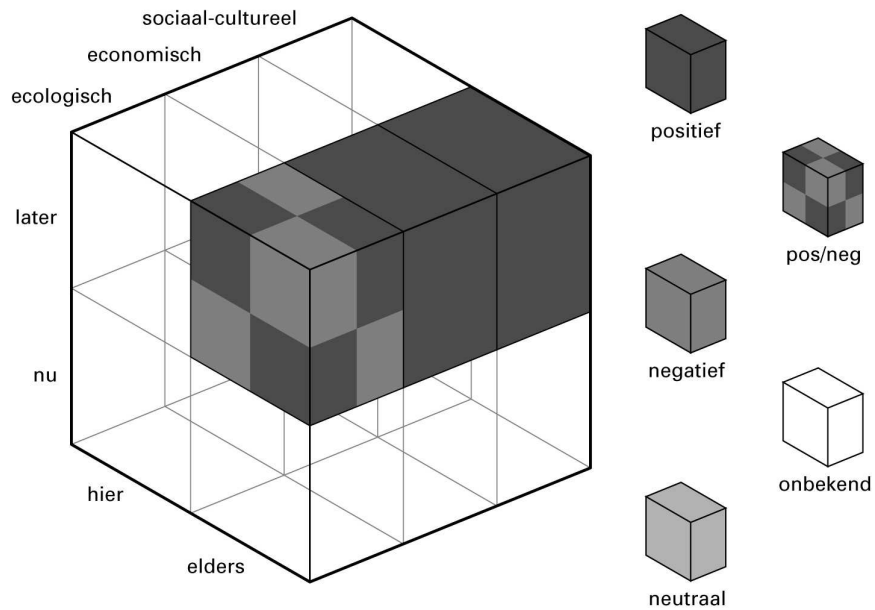
- *ecologisch*: Het kan niet anders of de beslissing zal leiden tot een sterke uitbreiding van de suikerrietcultuur in veel landen buiten de EU. Suikerriet wordt doorgaans geteeld in monocultuur op grote plantages, en staat in ecologisch opzicht niet erg gunstig bekend. De kans bestaat ook dat deze uitbreiding deels ten koste zal gaan van natuurgebieden.
- *economisch*: De directe gevolgen zullen voor veel suikerproducerende landen buiten de EU zeker positief zijn. Hun afzetmarkt groeit en de prijs zal waarschijnlijk hoger worden dan de huidige wereldmarktprijs. De inkomsten uit export zullen dus stijgen, en wellicht neemt ook de werkgelegenheid toe. Volgens de internationale ontwikkelingsorganisatie Oxfam zullen ontwikkelingslanden als Zambia, Malawi en Mozambique hier sterk van kunnen profiteren,
- *sociaal-cultureel*: Hogere inkomsten uit export, ook voor de overheden van ontwikkelingslanden, kunnen deels geïnvesteerd worden in armoedebestrijding en de verbetering van onderwijs, gezondheidszorg, enzovoorts.

FIGUUR 2.11 Duurzaamheidskubus: effecten van Europees suikerbeleid 'hier en later'

Effecten 'hier en later'

- *ecologisch*: Op langere termijn zal de bietenteelt in de meeste EU-landen van het toneel verdwijnen. Of het Europese platteland daar in ecologisch opzicht mee gebaat zal zijn, is niet duidelijk. Dat hangt er vanaf: vinden de boeren een milieuvriendelijk en rendabel alternatief gewas? Houden de boeren er mee op, en wordt landbouwgrond omgezet in natuur? Op deze vragen is nu nog geen antwoord te geven.
- *economisch*: De economische effecten binnen de EU op de langere termijn zijn onzeker. Het hangt sterk af van de mate waarin de boeren en de verwerkende industrie er in slagen om over te schakelen op alternatieve teelten of producten.
- *sociaal-cultureel*: De sociaal-culturele gevolgen op de langere termijn zijn wat de leefbaarheid van het platteland betreft sterk afhankelijk van de economische gevolgen. Zoals gezegd zijn deze onzeker. Verder hangt de bestendigheid van de morele tevredenheid af van de voordelen voor de armere landen. Het is namelijk zeer de vraag of deze blijvend zullen kunnen profiteren van de beslissing.

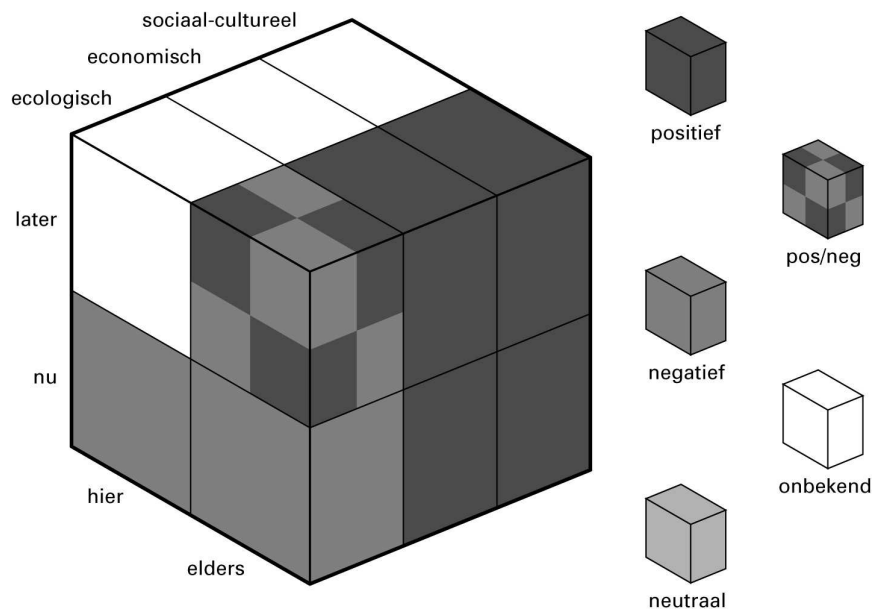
FIGUUR 2.12 Duurzaamheidskubus: effecten van Europees suikerbeleid 'elders en later'

Effecten 'elders en later'

- *ecologisch*: Het zou kunnen dat de teelt van suikerriet op langere termijn minder milieubelastend wordt. Een hogere prijs maakt investering in meer ecologisch verantwoorde teeltmethoden misschien lonend. Hoewel de kans aanzienlijk is dat een winstgevende suikerrietteelt de druk op natuurgebieden zal doen toenemen, is het ook mogelijk meer werkgelegenheid en betere verdiensten op het platteland van ontwikkelingslanden juist zullen leiden tot minder druk op natuurgebieden.

- *economisch*: De gevolgen zouden positief kunnen zijn, ook voor veel ontwikkelingslanden. Dat is immers de voornaamste reden dat tal van organisaties deze beslissing bepleiten. Ze hopen op het vliegwieleffect van hoge inkomsten uit de export van rietsuiker voor de rest van de economie van deze landen. Er is echter een groot risico dat de ontwikkelingslanden door grote, efficiënte producenten als Brazilië van de markt verdrongen zullen worden. Deze producenten kunnen namelijk tegen een lagere prijs produceren dan de meeste ontwikkelingslanden.

- *sociaal-cultureel*: Ook hier hangen de sociaal-culturele voordelen weer sterk af van de economische ontwikkelingen. Verder kan een eenzijdige concentratie op suikerrietteelt voor de export de ontwikkeling van andere vormen van economische activiteit belemmeren. Economische activiteiten die wellicht kwalitatief hoogwaardigere werkgelegenheid en betere werkomstandigheden bieden dan de rietsuikersector.

FIGUUR 2.13 Duurzaamheidskubus: 'overall' effecten van Europees suikerbeleid

Conclusie

Al met al is het beeld van de gevolgen van het weghalen van importbelemmeringen voor suiker en afschaffing van de exportsubsidies door de EU zeker niet onverdeeld positief. In het 'overall' plaatje van de effecten vallen een aantal zaken op (figuur 2.13):

- de effecten op het ecologische vlak zijn overwegend *negatief*, wat toch wel merkwaardig mag heten bij een besluit dat tot duurzame ontwikkeling zou moeten leiden.
- de effecten in Europa op langere termijn blijken grotendeels *onbekend* te zijn. Dat laatste is op zich wel te begrijpen, omdat het besluit juist bepleit wordt op grond van de verwachte positieve gevolgen voor ontwikkelingslanden op de langere termijn ('elders en later').
- er is duidelijk sprake van *conflicterende belangen*, bijvoorbeeld tussen die van de Europese boeren en die in ontwikkelingslanden, en in Europa wellicht ook tussen die van de stedelingen en die van de boeren en fabrieksarbeiders in de suikerverwerkende industrie.

Uit dit voorbeeld blijkt ook dat er sprake van een *kennisvraagstuk*, wat slechts ten dele kan worden opgeheven door meer onderzoek, omdat veel toekomstige ontwikkelingen fundamenteel onzeker zijn. Vervolgens is er een *afwegingsvraagstuk*, in dit geval vooral tussen duurzaamheid op het platteland 'hier' (in Europa) en 'elders' (in ontwikkelingslanden). In de praktijk blijkt die afweging voor de politiek echter bijzonder lastig te maken. Ten eerste vanwege de grote onzekerheid over de gevolgen op langere termijn, en ten tweede omdat belangengroeperingen 'hier' grote druk uitoefenen om de negatieve gevolgen voor de Europese landbouw en agro-industrie te beperken. Inmiddels zijn er dan ook al tal van aanvullende maatregelen voorgesteld die de

negatieve effecten op korte en langere termijn, hier en elders zouden moeten beperken. Voorbeelden hiervan zijn: het bieden van directe inkomenssteun aan boeren, onder de voorwaarde van ecologisch landschapsbeheer; steun aan de suikerverwerkende industrie voor omschakeling en aan de arbeiders voor omscholing; steun aan voormalige Europese koloniën om hun suikersector meer concurrerend te maken; steun aan de armste ontwikkelingslanden om de productie efficiënter en milieuvriendelijker te maken, en subsidie voor de winning van ethanol uit suikerbieten als biobrandstof. Voor een 'duurzaam suikerbeleid' is geen wetenschappelijke oplossing of ontwerp te bieden. Inherente onzekerheden over toekomstige ontwikkelingen en conflicterende belangen maken dit onmogelijk. De afwegingen in onzekerheid die derhalve noodzakelijk zijn voor een 'duurzaam suikerbeleid' (en duurzaamheidsbeleid in het algemeen) zijn in de kern politieke beslissingen. Niettemin blijven het wel zeer lastige beslissingen.

Bijlage

Europees suikerbeleid

Bron: De Standaard, 17 juni 2005

Pokerspel om suikermarkt – Derdewereldlanden lobbyen bij Europese Commissie voor aanpassing suikerplannen

Ruben Mooijman, De Standaard, 17 juni 2005
Volgende week komt de Europese Commissie met een nieuw voorstel voor de hervorming van het Europese suikerbeleid. Van dat voorstel hangt veel af. Niet alleen in Europa, maar ook in de derde wereld. Ontwikkelingslanden hebben de afgelopen weken massaal gelobbyd om de beslissing in hun voordeel te beslechten.

Stel dat Europa een beslissing zou kunnen nemen die in 's werelds armste landen meer dan honderdduizend inwoners een inkomen zou kunnen bieden. Stel dat die beslissing in deze landen bovendien 775 miljoen dollar aan investeringen zou aantrekken. En dat door de beslissing de landen in kwestie 300 tot 400 miljoen dollar aan extra exportinkomsten tegemoet zouden kunnen zien. En dat alles zonder dat de eigen Europese inwoners enige schade zouden lijden. Zou de Europese Commissie dan zo'n beslissing nemen?

Het antwoord is nee. Bij de herziening van het Europese suikerregime stevent de Europese Commissie af op een voorstel dat voor de derde wereld het slechtst denkbare scenario is. In plaats van nieuwe kansen dreigt de hervorming er vooral economische schade en een verlies aan inkomsten op te leveren. De Europese Commissie stelt immers voor om de Europese suikermarkt, al decennialang een door tariefmuren en quota beschermd eiland waar een kunstmatig hoge prijs geldt, te liberaliseren en te integreren in de wereldmarkt. De Europese suikerprijs zal sterk dalen. Heel wat suikerproducenten uit de derde wereld zullen in de problemen komen.

Dat de Europese suikermarkt hervormd moet worden, staat buiten kijf. Suiker is het meest beschermde gewas van de EU. Boeren krijgen een gegarandeerde prijs voor hun bieten, ongeacht of er vraag naar is of niet. Het systeem is al bijna twintig jaar niet gewijzigd en heeft alle Europese landbouwhervormingen doorstaan.

Het gevolg laat zich raden: een massale overproductie. Bovendien staat de rendabele Europese suikermarkt ook open voor zestien voormalige Europese kolonies (de ACP-landen), die via het zogenaamde suikerprotocol verzekerd zijn van een afzetmarkt. Het enorme Europese suikeroverschot wordt met behulp van subsidies op de wereldmarkt gedumpt, met een daling van de wereldprijs als gevolg. Door dit alles is de bizarre situatie ontstaan dat de Europese Unie tegelijkertijd 's werelds tweede uitvoerder én 's werelds derde invoerder van suiker is. De Wereldhandelsorganisatie heeft de EU voor de exportsubsidies veroordeeld. De Europese Commissie heeft in juli vorig jaar een eerste voorstel gedaan om de markt te hervormen.

Het voorstel komt vooral neer op een sterke prijsdaling, waarvoor de Europese boeren gedeeltelijk gecompenseerd worden met inkomenssteun. Ook de quota (de vaste hoeveelheden die elke lidstaat mag produceren) worden verminderd. Een en ander zou tussen 2005 en 2008 zijn beslag moeten krijgen. Woensdag komt commissaris Fischer-Boel met een nieuw voorstel, maar uitgelekte documenten wijzen erop dat de belangrijkste principes gehandhaafd blijven. Het voorstel heeft vooral zware kritiek geogst. Niet alleen van Europese boeren, die hun inkomen achteruit zien gaan, maar vooral ook uit de derde wereld. Voor de ACP-landen, waarvan er enkele zeer zwaar afhankelijk zijn van de suikerindustrie, dreigen de gevolgen immers dramatisch te worden. Bij een lagere Europese prijs kunnen zij niet langer concurrentieel produceren. Over compensatiemaatregelen voor deze landen is de Commissie vaag. Maar gevreesd wordt dat het zal neerkomen op meer ontwikkelingshulp. Aid in plaats van trade dus, wat volledig in tegenspraak is met de uitgangspunten van een doeltreffend ontwikkelingsbeleid.

Evadne Coye, ambassadrice bij de EU van ACP-suikerproducent Jamaica: "Als we op de open markt moeten concurreren, zullen veel ACP-landen hun suikerproductie zien wegvallen. Je kunt

denken: als je niet concurrentieel bent, kun je beter stoppen. Maar zo eenvoudig is het niet. In veel landen is suikerproductie een eeuwenlange traditie. En er is niet direct een alternatief voorhanden. Wat wij vragen, is een actieplan voor de overgangperiode. En niet eentje op basis van aid replacing trade. Wel een plan voor een diversificatie van onze economie.”

Maar er is meer. Ook voor een andere groep ontwikkelingslanden dreigt het suikervoorstel een koude douche te worden. Het gaat om de 49 minst ontwikkelde landen (Least Developed Countries, LDC's), die in het kader van het Everything But Arms-initiatief vanaf 2009 onbeperkt suiker mogen verkopen op de Europese markt. Voor de dertien suikerproducerende LDC's een buitenkansje om hun suikerindustrie een duw in de rug te geven. Maar het prijsverlagende effect van de hervorming zet de eventuele investeringen op de helling. Als ze hun suiker tegen de wereldmarktprijs moeten verkopen, kunnen de meeste immers niet rendabel produceren. Bovendien werkt de onbeperkte toegang de prijsdaling nog eens in de hand.

Het zijn de LDC's die vorige maand met een alternatief hervormingsplan op de proppen zijn gekomen. De LDC Sugar Group, een lobbymachine van de desbetreffende landen, liet het Britse economische studiebureau LMC uitzoeken hoe de Europese markt hervormd kan worden mét inachtneming van haar belangen. De conclusie: “De LDC's zouden meer gebaat zijn bij een overgangperiode waarbij de prijzen op een hoger niveau worden gehandhaafd. Dat betekent meer investeringen, meer bedrijfswinsten en meer exportinkomsten.” De cijfers aan het begin van dit artikel komen uit het LMC-rapport.

Thierry Kesteloot van Oxfam Solidariteit: “Het is duidelijk dat er veel partijen zijn die een gereguleerde markt willen behouden, zowel hier als in het zuiden. Maar de Commissie luistert niet naar hun argumenten en drukt een oplossing door die ideologisch gedreven is en steunt op een lagere marktprijs.”

Het pleidooi voor een managed market, waarbij de suikerprijzen hoog gehouden worden maar het aanbod met behulp van quotabeperkingen met de vraag in overeenstemming wordt gebracht, klinkt niet alleen luid vanuit de derde wereld en de ngo's. Ook een groep Europese landen, waaronder België, pleit daarvoor. Zo'n oplossing zou immers ook de eigen suikerboeren beter uitkomen.

Minister van Landbouw Sabine Laruelle: “In dit dossier zitten het noorden en het zuiden in hetzelfde schuitje: de prijs die de Europese Commissie voorstelt, is niet lonend. Het ideale model is om de productie te begrenzen en de quota aan te passen aan de consumptie. Nu gebeurt het omgekeerde: de prijs wordt naar beneden gehaald, maar er komt geen limiet op de te produceren hoeveelheid.”

Niet alle Europese landen denken er echter zo over. De meer liberaal georiënteerde lidstaten, zoals Zweden, Denemarken, Groot-Brittannië en enkele Oost-Europese landen, staan achter

de liberalisering. Tegelijkertijd is er ook een groep landen, waar Finland, Ierland en Spanje deel van uitmaken, die liefst alles bij het oude wil laten. Het voorstel van de Europese Commissie zal hoe dan ook nog niet het einde van het verhaal zijn. Een goedkeuring door de lidstaten zal immers nog heel wat voeten in de aarde hebben.

Bron: NRC Handelsblad, 22 juni 2005

EU: subsidie op suiker omlaag

Door onze correspondent

BRUSSEL, 22 JUNI. Europa wil drastisch snoeien in de subsidies voor suikerfabrikanten. De subsidie op witte suiker gaat vanaf volgend jaar in twee stappen met 39 procent omlaag.

Dit staat in voorstellen die de Deense eurocommissaris Mariann Fischer-Boel vanmiddag in Brussel heeft gepresenteerd. De Europese ministers van Landbouw zullen later dit jaar een definitief besluit moeten nemen op basis van de nu ingediende voorstellen.

Met de plannen van de eurocommissaris wordt nu ook de meest beschermde categorie in de Europese landbouwsector aangepakt. Het huidige systeem, dat er op neerkomt dat suikerboeren ongeacht ontwikkelingen op de wereldmarkt kunnen rekenen op een vaste, uit de Europese begroting gefinancierde prijs, is veertig jaar vrijwel onaangetaast gebleven.

“Een andere mogelijkheid dan een grondige hervorming is er niet”, schrijft Fischer-Boel in een toelichting. Haar plannen gaan verder dan die van haar voorganger, de Oostenrijker Franz Fischler. Die stelde een jaar geleden nog een prijsverlaging voor suiker met 32 procent voor.

De hervorming van de suikersector past in het beleid van de Europese Unie de markt meer open te stellen voor producenten van buiten. Er komt een speciale regeling voor de armste ontwikkelingslanden, die hierdoor eenvoudiger toegang krijgen tot de Europese markt. De Nederlandse suikersector en de vakbonden CNV en FNV zijn fel tegen de plannen van Fischer-Boel. Ze verwachten dat de suikersector, en daarmee 11.500 banen, uit Nederland zal verdwijnen.

‘Duizenden banen in gevaar door suikerplan’

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 22 JUNI. Het voorstel van eurocommissaris Fischer-Boel van Landbouw om de subsidies op suiker te

verlagen, kost in Nederland naar schatting 11.500 banen. Dat voorspelt onderzoeksbureau Research voor Beleid, dat gisteren een studie hierover publiceerde.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse suikersector, de vakbonden CNV en FNV en loonwerkersorganisatie Cumela. Als de prijssteun met 39 procent vermindert daalt het inkomen van bietentelers met 20 procent, zo blijkt uit de studie.

Doordat veel bietentelers hun bedrijf beëindigen is er ook geen werk meer voor de loonbedrijven die de bieten rooien en vervoeren naar de suikerfabrieken. "Wij zien de contouren van een dreigend sociaal drama opdoemen", zei bestuurslid Anja Jongbloed van FNV Bondgenoten gisteren. De Nederlandse suikersector voelt meer voor een geleidelijke "warme sanering" van de productie in de zwakkere suikerlanden als Griekenland, Portugal, Italië en Spanje.

Een meerderheid van de Tweede Kamer heeft zich gisteren uitgesproken voor een versnelde afbouw van de landbouwsteun in de Europese Unie. Daarmee vergroot de EU namelijk de kans dat de onderhandelingen binnen de WTO over liberalisering van de wereldhandel slagen. Vorige week raakten met name Groot-Brittannië en Frankrijk in conflict over de begroting van de EU. Groot-Brittannië wil de landbouwsteun versneld afbouwen, ten gunste van bijvoorbeeld innovatie. Frankrijk, dat veel subsidie ontvangt, is daar tegen.

Fischer-Boel schreef vanochtend in een artikel in de Britse zakenkrant Financial Times dat de afgelopen jaren reeds flinke wijzigingen zijn aangebracht in het Europees landbouwbeleid. "Het zou krankzinnig zijn de suikersector geheel uit te sluiten van deze hervormingsgolf", schrijft zij.

In het voorstel dat Fischer-Boel vandaag heeft gepresenteerd worden gedupeerde suikertelers voor 60 procent gecompenseerd.